

سی پاره

در آموختن سه تار

و

خموشی شناسی خنای ایرانی

حسام‌الدین جعفری

جعفری، حسام‌الدین، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور: سی پاره در آموختن سه‌تار / حسام‌الدین جعفری.
مشخصات نشر: تهران: معین، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۵۲۰ ص: مصور، پارتیسیون.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۶۵-۲۸۸-۵
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: سه‌تار -- آموزش
Setar (Iranian musical instrument) -- Instruction and study
سه تار -- روش‌های نوازندگی
Setar (Iranian musical instrument) -- Methods
موسیقی برای سه‌تار -- قطعه‌های آموزشی -- پارتیسیون
Setar music -- Teaching pieces -- Scores and parts
رده‌بندی کنگره: MT۶۵۴
رده‌بندی دیویی: ۷۸۹/۷۲۳
شماره کتابشناسی ملی: ۹۲۰۹۷۱۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

انتشارات معین
روبروی دانشگاه تهران، فخر رازی، فاتحی‌داریان، پلاک ۳، صندوق پستی: ۱۳۱۴۵-۷۷۵
تلفن: ۶۶۴۰۵۹۹۲، خرید اینترنتی: www.moin-publisher.com
پست الکترونیک: info@moin-publisher.com [@MoinPublisher](https://www.instagram.com/MoinPublisher)

حسام‌الدین جعفری
سی پاره در آموختن سه‌تار
چاپ اول: ۱۴۰۲
شمارگان: ۱۵۰ نسخه
لیتوگرافی: صدف / چاپ: مهارت
عکاس، و صفحه‌آرا: سما احسنی
این اثر تحت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان» قرار دارد و تمامی حقوق آن بر
مؤلف و ناشر محفوظ است.
تماس برای تحویل کتاب در تهران و شهرستان‌ها: ۶۶۴۷۵۲۷۷-۶۶۹۶۱۴۹۵

فهرست

۴ پیش از آغاز

دییاجهٔ یکم

۲۷ راه‌نمای کار با این نامه
۲۸ گوشه‌ها
۳۰ آموزه‌های مهین
۳۰ خموشی‌شناسی خنثیای ایرانی
۳۲ سی‌اندرز
۳۲ پیوست
۳۲ نیاز به آموزگار، و چیستی کار وی

دییاجهٔ دوم

۳۷ همچون کوک، یا همچون سرکلید
۳۷ پرسشهای بنیادین
۴۰ گام یکم
۴۰ بروشنی، این نامه چاره چیست؟
۴۱ گام دوم
۴۱ چرا؟ نوشتن این نامه بایسته یا شایسته بوده است.
۴۱ گام سوم
۴۱ این نامه، چه؟ چاره‌اے برای آموزش جسته است.
۴۱ توشهٔ یکم
۴۳ توشهٔ دوم
۴۳ توشهٔ سوم
۴۴ توشهٔ چهارم
۴۴ گام چهارم
۴۵ خوشی‌آموختن
۴۵ زودی رسیدن به آنچه باید

گشایش

۵۴	واژه‌های خنیا
۵۵	واژه‌ها
۵۸	ورزهای بی‌ساز
۶۱	ساختمان سه‌تار
۶۲	نشستن و بدست گرفتن سه‌تار
۶۲	نشستن
۶۳	گرفتن سه‌تار
۶۴	دست چپ
۶۸	دست راست
۷۲	زخمه راست
۷۵	زخمه راست، ورزهای زخمه
۷۷	ورز دست چپ بر ساز، و شناسایی پرده‌ها
۷۹	ورز پرده‌گیری
۸۱	دبیره خنیا
۸۲	نردبان پنج رج
۸۳	آواگردان‌ها
۸۴	ورزهای آواخوانی و کار با ساز
۸۶	نشانه‌ها و هنجارها، در شیوه آوانویسی و چگونگی نواختن
۸۶	ریز
۸۷	سایه
۸۷	دُزَاب
۸۸	دُزَاب لَخت
۸۸	سایه بالا پایین، و سایه پایین بالا
۸۸	نیش سایه، یا سایه چپ‌دار
۸۹	لَخت
۸۹	هنجارهای نواختن آوانوخته‌ها
	پیوند زبان ایرانی و خنیا ایرانی، شناسایی سازماندهی خنیا دستگاهی، و هنجار نواختن

۸۹	آوانوخته‌ها
۹۱	هنجارهای سه‌گانه
۹۱	کشسانی، درنگ، استواری
۹۱	هنجار یکم: کشسانی
۹۲	هنجار دوم: درنگ
۹۳	هنجار سوم: استواری

دستورِ ورزِ گوشه‌های شور

۹۷	درآمد
۹۸	بهرِ نخست: رج ۱
۱۰۰	لغزشهای پیش رو
۱۰۲	بهرِ دوم: رج ۲ تا ۵
۱۰۳	لغزشهای پیش رو
۱۰۴	بهرِ سوم: رج ۶ تا پایان
۱۰۵	لغزشهای پیش رو
۱۰۷	پنجه چامک
۱۰۷	بهرِ یکم: رج ۱ تا ۴
۱۰۸	لغزشهای پیش رو
۱۰۸	بهرِ دوم: رج ۵ تا پایان
۱۰۹	لغزشهای پیش رو
۱۱۰	کرشمه
۱۱۰	بهرِ یکم: رج ۱ تا ۴
۱۱۲	لغزشهای پیش رو
۱۱۲	بهرِ دوم: رج ۵ تا ۹
۱۱۳	لغزشهای پیش رو
۱۱۳	بهرِ سوم: رج ۱۰ تا ۱۵
۱۱۴	لغزشهای پیش رو
۱۱۴	بهرِ چهارم: رج ۱۶ تا پایان
۱۱۴	نکته‌ها به‌مراه لغزشهای پیش رو

۱۱۷	رهاب
۱۱۷	بهر یکم: رج ۱ و ۲
۱۱۹	لغزشهای پیش رو
۱۲۰	بهر دوم: رج ۴
۱۲۱	لغزشهای پیش رو
۱۲۲	بهر سوم: رج ۵ تا پایان
۱۲۲	لغزشهای پیش رو
۱۲۴	اوج
۱۲۴	بهر یکم: رج ۱ تا ۳
۱۲۵	لغزشهای پیش رو
۱۲۵	بهر دوم: رج ۴ تا ۹
۱۲۷	لغزشهای پیش رو
۱۲۷	بهر سوم: رج ۱۰ تا ۱۵
۱۲۷	لغزشهای پیش رو
۱۲۸	بهر سوم: رج ۱۶ تا پایان
۱۲۹	لغزشهای پیش رو
۱۳۰	نغمه
۱۳۰	بهر یکم: رج ۱ تا ۵
۱۳۰	لغزشهای پیش رو
۱۳۱	بهر دوم: رج ۶ تا ۱۱
۱۳۱	بهر سوم: رج ۱۲ تا ۱۹
۱۳۱	لغزشهای پیش رو
۱۳۱	بهر چهارم: رج ۲۰ تا پایان
۱۳۲	لغزشهای پیش رو
۱۳۳	زیرکش سلمک
۱۳۳	بهر یکم: رج ۱ تا ۶
۱۳۴	لغزشهای پیش رو
۱۳۴	بهر دوم: رج ۷ تا پایان
۱۳۵	لغزشهای پیش رو
۱۳۶	سلمک
۱۳۶	بهر یکم: رج ۱ تا ۴

۱۳۶	لغزشهای پیش رو
۱۳۷	بهر دوم: رج ۵ تا ۷
۱۳۷	لغزشهای پیش رو
۱۳۸	بهر سوم: رج ۸ تا پایان
۱۳۸	لغزشهای پیش رو
۱۳۹	گلریز
۱۳۹	بهر یکم: رج ۱ تا ۷
۱۴۰	لغزشهای پیش رو
۱۴۰	بهر دوم: رج ۸ تا پایان
۱۴۱	لغزشهای پیش رو
۱۴۲	بزم افروز
۱۴۲	بهر یکم: رج ۱ تا ۳
۱۴۳	لغزشهای پیش رو
۱۴۳	بهر دوم: رج ۴ تا پایان
۱۴۵	لغزشهای پیش رو
۱۴۶	عُزّال
۱۴۶	بهر یکم: رج ۱ تا ۳
۱۴۷	لغزشهای پیش رو
۱۴۷	بهر دوم: رج ۴ تا ۷
۱۴۸	لغزشهای پیش رو
۱۴۸	بهر سوم: رج ۸ تا ۹
۱۴۸	لغزشهای پیش رو
۱۴۹	بهر چهارم: رج ۱۰ تا پایان
۱۵۰	لغزشهای پیش رو
۱۵۱	صفا
۱۵۱	بهر یکم: رج ۱ تا ۴
۱۵۲	لغزشهای پیش رو
۱۵۲	بهر دوم: رج ۵ و ۶
۱۵۲	لغزشهای پیش رو
۱۵۳	بزرگ

۱۵۳	بهر یکم: رج ۱ تا پایان
۱۵۴	لغزشهای پیش رو
۱۵۵	کوچک
۱۵۵	بهر یکم: رج ۱ تا پایان
۱۵۶	لغزشهای پیش رو
۱۵۷	دویتی
۱۵۷	بهر یکم: رج ۱ تا پایان
۱۵۸	لغزشهای پیش رو
۱۵۹	خارا
۱۵۹	بهر یکم: رج ۱ تا پایان
۱۶۰	لغزشهای پیش رو
۱۶۱	قجر
۱۶۱	بهر یکم: رج ۱ تا ۷
۱۶۱	لغزشهای پیش رو
۱۶۲	بهر دوم: رج ۸ تا پایان
۱۶۲	لغزشهای پیش رو
۱۶۴	حزین
۱۶۴	بهر یکم: رج ۱ تا ۶
۱۶۴	لغزشهای پیش رو
۱۶۵	بهر دوم: رج ۷ تا پایان
۱۶۶	نکته های شور پایین دسته

گوشه های دستگاه شور

۱۷۱	درآمد
۱۷۲	پنجه چامک
۱۷۴	کرشمه
۱۷۷	رهاب
۱۷۸	اوج
۱۸۱	نغمه
۱۸۴	زیرکش سلمک
۱۸۶	سلمک

۱۸۸	گلریز
۱۹۰	بزم افروز
۱۹۱	عزال
۱۹۳	صفا
۱۹۴	بزرگ
۱۹۵	کوچک
۱۹۶	دوبیتی
۱۹۷	خارا
۱۹۸	قجر
۲۰۰	حزین

گوشه‌های دستگاہ شور، پایین دسته

۲۰۴	درآمد پایین دسته
۲۰۵	رهاب پایین دسته
۲۰۶	اوج پایین دسته
۲۰۹	زیرکش سلمک پایین دسته
۲۱۱	سلمک پایین دسته
۲۱۳	گلریز پایین دسته
۲۱۵	بزرگ پایین دسته
۲۱۶	کوچک پایین دسته
۲۱۷	دوبیتی پایین دسته
۲۱۸	خارا پایین دسته
۲۱۹	قجر پایین دسته
۲۲۱	حزین پایین دسته

آموزه‌های مهین

۲۲۵	شیوهٔ ورز
۲۲۶	پیش از نشست با آموزگار
۲۲۷	در نشست
۲۲۷	پس از نشست
۲۲۷	شیوهٔ ورز
۲۲۸	نکته‌های خردتر، در شیوهٔ ورز
۲۲۸	سرورز را بشنوید
۲۲۹	پردهٔ واژگان را بیابید
۲۲۹	واژگان را با آواز بخوانید

۲۲۹	واژگان را بیامیزید و فرازا را بنوازید
۲۳۰	نکته‌هایی دیگر در وزن
۲۳۳	نشستن با ساز
۲۳۳	پهلوگرفتن نوازنده و ساز بر یکدیگر
۲۳۵	خانه‌گرفتن نوازنده در خود، پهلوگرفتن او بر خود، و سوار شدن او بر خود
۲۳۵	یگانگی روان و تن
۲۳۶	یگانگی تن و ساز
۲۳۸	یگانگی روان و تن و ساز
۲۳۸	پیشنهادهایی درباره‌ی نشستن
۲۴۳	دست راست، و ناخن سیب‌باهش
۲۴۳	بخش بندی فراز به آهنگ و نغمه
۲۴۴	ریخت
۲۴۶	چگونگی پخشی نیرو در دست
۲۴۷	نشست‌گاه دست راست بر تخت
۲۴۷	هماهنگی اندازه‌های سه‌تار با اندازه‌های تن و دست نوازنده
۲۴۸	ریخت و اندازه ناخن
۲۵۳	دست چپ
۲۵۳	آسودگی و رهایی
۲۵۴	انگشتان، کف دست، مِج، شیب دست، و ریخت و اندازه‌های سه‌تار
۲۵۴	انگشتان
۲۵۵	کف دست
۲۵۵	مِج
۲۵۶	بلندای دست چپ
۲۵۷	بایسته‌های پنجه‌گردانی
۲۵۸	بایسته‌های انگشت‌گردانی
۲۵۹	کار دست چپ در آواسازی
۲۶۰	پیروی دست چپ از اندیشه
۲۶۱	تک، راست، و چپ
۲۶۳	نیروهای راست و چپ، و نواختن با همه تن
۲۶۴	آماج نیرو، و آماج‌گاه زخمه
۲۶۵	زخمه‌گاه
۲۶۷	دامنه زخمه
۲۶۷	کجا؟ چپ و کجا؟ راست
۲۶۸	نیروهای راست و چپ در یک واژه
۲۶۹	واژه‌خوانی

۲۶۹	پیوند آهنگ زبان ایرانی با آهنگ خنمای ایرانی
۲۷۰	تراش و شیوایی بیان واژگان
۲۷۰	در شیوایی و درستی
۲۷۱	تندای درست (تندای شایسته و تندای بایسته)
۲۷۲	لنگر یا گرانیگاه واژه
۲۷۳	درنگ میان واژه‌ها
۲۷۵	درنگ میان فرازا
۲۷۵	هم آهنگی مغز و زبان و دست
۲۷۷	پنج آدین واژه
۲۷۸	آدینهای واژه
۲۷۹	نیروی آوا
۲۷۹	رنگ یا مایه آوا
۲۷۹	سایه
۲۸۰	سایه به پیش، و به پس
۲۸۰	سایه در ریز
۲۸۱	سایه پیش و پس، یا پس و پیش
۲۸۲	سایه به خود
۲۸۲	لرز
۲۸۳	لرز ز پرده (لرز ستانی)
۲۸۳	لرز بر پرده (لرز ستونی)، یا لرز به پرده
۲۸۳	لرز هم پرده
۲۸۴	دُزاب یا تَرنگ
۲۸۵	زخمه پی بسته، در ریز
۲۸۵	چیستی ریز
۲۸۶	نیکی ریز
۲۸۷	چگونگی نواختن ریز
۲۹۳	آواز، و هم راهی آن با ساز
۲۹۳	هستی شناسی آواز
۲۹۵	مایه را چه؟ میسازد، و روی را چه؟
۲۹۶	چگونگی پیوند و بستگی آواز با ساز
۲۹۶	پیوند و بستگی آواز با ساز، در این چند بهر است:
۲۹۶	آهنگ
۲۹۷	گرانی
۲۹۷	تندا
۲۹۸	گزاردن
۲۹۸	بایستگی آواز، در کار ساز

۲۹۹	دستور آواز
۳۰۱	شنیدن
۳۰۱	همه، یکی؟ میشنوند.
۳۰۲	چگونه شنیدن
۳۰۳	بهنگام شنیدن، بی جنبش شوید
۳۰۴	خود؟ را میشنوید یا دیگری را.
۳۰۴	شنیدن خاموشی
۳۰۵	چه شنیدن
۳۰۶	چرا شنیدن
۳۰۷	چه زمان شنیدن
۳۰۷	با چه شنیدن
۳۰۸	کجا شنیدن
۳۰۹	چه اندازه شنیدن
۳۱۰	شنیدن میبیند
۳۱۱	بساز ساختن، یا کوک
۳۱۱	کوک چیست؟
۳۱۲	پیش از کوک
۳۱۳	کار با گوشیها
۳۱۵	کار با کوک یار (Tuner)
۳۱۷	پرورش گوش
۳۱۹	دستور کوک
۳۲۱	ورزهای آمادگی برای کوک
۳۲۱	کوکهای گوناگون
۳۲۵	نکته های دیگر
۳۲۷	خودآموزی
۳۲۸	تنهایی خودآموز
۳۲۹	سنجش خودآموز، نواخته خود را
۳۳۰	بررسیهای دوازده گانه
۳۳۰	کوک، جای پرده ها، و نگهداری از ساز
۳۳۱	درستی نشستن؛ و گرفتن دست چپ و راست
۳۳۲	شیوایی واژگان، و گزاره ها
۳۳۲	ریزها
۳۳۴	سایه ها
۳۳۵	لرزها
۳۳۶	خوش آوایی
۳۳۶	آواز

۳۳۷	پختگی جان نواخته
۳۳۸	چگونه؟ و چه اندازه؟ کوشیده‌ای.
۳۳۹	چه؟ شنیده‌ای.
۳۴۱	روزگارِ ورز و آموختن
۳۴۱	ورزِ خنیای مهین
۳۴۲	در هم تنیدگی ورزِ خنیای مهین و کیهین
۳۴۲	رنگارنگی گاهان، و دگرگونگی ورزِ خنیا
۳۴۲	مینوی ورز
۳۴۴	اندازهٔ ورز
۳۴۷	چگونگی ورز
۳۴۹	شیوه‌ها و دریافتِ آنها
۳۴۹	شیوه چیست؟
۳۵۰	دریافتِ شیوه
۳۵۱	نزدیکی به شیوه
۳۵۲	نزدیکی به آورنده‌ها
۳۵۳	نزدیکی به آورده‌ها
۳۵۴	آموختن از شیوه
۳۵۴	احمد عبادی
۳۵۵	سعید هرمزی
۳۵۵	یوسف فروتن
۳۵۵	ابوالحسن صبا
۳۵۶	داریوش صفوت
۳۵۶	بهداد بابایی
۳۵۶	مسعود شعاری
۳۵۶	داریوش پیرنیکان
۳۵۶	جلال ذوالفتون
۳۵۷	محمدرضا لطفی
۳۵۷	حسین علیزاده
۳۵۷	داریوش طلایی
۳۵۷	کیوان ساکت
۳۵۷	پرویز مشکاتیان
۳۵۸	روی آوری به شیوهٔ خود و بایستگی آن
۳۶۳	سامان سه‌تار، و پرستاری از آن
۳۶۴	جایگزینی سیمها
۳۷۰	بستن پرده‌ها
۳۷۴	جانداختن پرده‌ها

- ۳۷۶ پاکیزگی سه‌تار و نکته‌های دیگر
- ۳۷۹ آرشیو، بایگانی، خنیاخانه
 خنیاخانه چیست؟، و هنرجو را چه؟ نیازی به آن است. چگونه؟ میتوان یک خنیاخانه نیکو ساخت. و چگونه؟ میتوان از آن بهره جست.
 ۳۷۹ چگونه؟ خنیاخانه‌ای بسامان بسازیم.
 ۳۸۰ دسته‌بندی نواخته‌ها بر پایه نوازنده
 ۳۸۲ دسته‌بندی نواخته‌ها بر پایه دستگاه
 ۳۸۲ دسته‌بندی نواخته‌ها بر پایه بداهگی و نابدهگی
 ۳۸۳ دسته‌بندی نواخته‌ها بر پایه تک‌نوازی، گروه‌نوازی، و یا جواب آواز
 ۳۸۴ نواخته‌های خود را نیز بایگانی کنید
 ۳۸۴ بایگانی همه‌گونه خنیا
 ۳۸۵

خموشی شناسی خنیا ایرانی

- ۳۸۹ تن، و جان آوا
 ۳۹۰ روی و بی‌روی
 ۳۹۱ ماننده یکم
 ۳۹۲ ماننده دوم
 ۳۹۳ ماننده سوم
- ۳۹۵ هستی‌گرفتن یک خاموشی
 ۳۹۶ چگونه؟ خاموشی‌ای هستی میگیرد.
 ۳۹۶ یا: چگونه؟ به خاموشی‌ای دست میتوان یافت.
- ۴۰۱ ماندن بر یک خمشی
 ۴۰۲ بایسته یکم پایدگی: توانایی فرابوشی خامشی هستی‌گرفته
 ۴۰۳ بارو یا پرچین خمشی
 ۴۰۳ ریشه‌داری خمشی
 ۴۰۴ برزستگی خامشی
 ۴۰۴ بایسته دوم پایدگی: رویارویی کمتر با خامشیهای دیگر
 ۴۰۵ بایسته سوم پایدگی: لایروبی و بازکاوی کاربری خامشی
- ۴۰۷ آشکاری یک خاموشی
 یا، چو خنیا گشتن
 ۴۰۷ هم‌گشتی روان با پیرامون
 ۴۱۱ انگیزه پرده‌داری خنیاگر پس از درپردگی: درون‌بانی خنیاگر، و رسیدن به خویشتنی دیگر

۴۱۷	خاموشی سه تار
۴۱۸	پیوندهای سه تار و خاموشی
۴۱۸	پیوند یکم: اندازه آوا
۴۱۹	پیوند دوم: نازکای آوا
۴۲۰	پیوند سوم: پوشیدگی آوا

	درون مایه های خامشی،
۴۲۳	یا: درون مایه های خنثیای ایرانی
۴۲۶	مینوها، یا همان درون مایه های نغمه و آوا، و یا همان گونه های خموشی، و یا همان گاهان

گاه یکم

۴۳۱	نیاز و نداری
۴۳۲	اینکه نیاز چگونه با خود خموشی می آورد
۴۳۳	بی چارگی و ناگزیری
۴۳۴	فروتنی و شکست
۴۳۴	ارج داشت خویش، و از نو بیاد آوردن آن
۴۳۵	پیمودن در امید، در مرزهای ترس و آرزو
۴۳۶	دمسازي یا همدلی نیازمند با خود
۴۳۷	نیازمندی، در سرشت بودن

گاه دوم

	نشست
۴۳۹	گذر از نانشستگی به نشستگی
۴۳۹	نیاز به نشست
۴۴۰	خموشی و نشست
۴۴۱	آزنده ها، یا بایسته های نشست
۴۴۱	همگشتی با یک نشست
۴۴۱	همگشتی با نشسته که بر تو می آید
۴۴۲	همگشتی با نشسته که در تو آفریده میشود
۴۴۳	همگشتی با نشسته که از تو آفریده میشود
۴۴۳	همگشتی با نشسته که با تو آفریده میشود
۴۴۳	همگشتی با نشسته که با تو یافته میشود
۴۴۴	همگشتی با نشسته که در تو تارانده میشود

گاه سوم

۴۴۵	شکیبایی، سرزمین شکیبایی

۴۴۶	نگی، اندوه، و شکیبایی
۴۴۷	گشود، خوشی، و شکیبایی
۴۴۷	تندی، خشم، و شکیبایی
۴۴۸	چشم برراهی، زمان مندی، و شکیبایی
۴۴۸	اندیشه و شکیبایی
۴۴۹	دلدادگی، و شکیبایی
۴۵۰	خموشی آوری شکیبایی

گاه چهارم

۴۵۱	ادب
۴۵۱	هستی پنهان خویش، و پیدایی آن
۴۵۲	پیدایی هستی پنهان
۴۵۳	بودن به آئین، و آئین ادب
۴۵۴	هستی فروهشته، و چیستی ادب
۴۵۵	ادب، سرمایه خاموشی

گاه پنجم

۴۵۷	رنج، و پایداری
۴۵۸	خاموشیهای رُسته، از رنج و پایداری
۴۵۸	سرهگی و یک سویگی درون در پایداری
۴۵۹	گرم ساختن تنور درون، و هستی و آفرینش پیوسته، در رنج و پایداری
۴۶۰	خوشنودی روان از بر کار بودن خویش

گاه ششم

۴۶۳	راز و خاموشی
۴۶۳	چامه و خاموشی
۴۶۳	راز، که گفته میشود اما فاش نمیشود
۴۶۷	خنیای رازورز
۴۶۷	خنیای چامه‌گین
۴۶۸	راز و چامه، هر دو، خاموشی می‌آورند؛ نیز از خاموشی می‌آیند.
۴۶۹	خاموشی هستی رازبین و چامه‌بین
۴۶۹	همه جمال تو بینم چو چشم باز کنم، همه شراب تو نوشم چو لب فراز کنم

گاه هفتم

۴۷۱	هفت آه
۴۷۱	فردان‌های ایران کیانند؟

۴۷۲	هم راهی خنیا و فردانش ایرانی
۴۷۳	خنیا از آواست، و نه آواست.
۴۷۴	باباطاهر و خنیای ایرانی
۴۷۵	آه ایرانیان، در خنیای ایرانی
۴۷۶	هفت آه بابا
۴۷۶	آه یکم، از ناسازی بخت و بیدادِ زمان
۴۷۶	آه دوم، از نیستی یار و یاران
۴۷۷	آه سوم، از دربه‌دری و جدایی از دیار و یار
۴۷۸	آه چهارم، از ناکارگری آه بردلدار
۴۷۸	آه پنجم، از رفتن و نماندن هستی
۴۷۹	آه ششم، آه آنکه آه‌های گونه‌گون دارد
۴۷۹	آه هفتم، آه آن که از آه خاموش است
۴۸۰	خموشی آوری هفت آه
۴۸۰	و از خموشی آمدنِ هفت آه

سی اندرز

۴۸۷	هستی و نیستی در خموشی
۴۸۸	ورزب بی رود
۴۸۹	نوازش سازِ آدمی
۴۹۰	نواختن با همه تن
۴۹۱	نالنده و بی خبر ز نالش،
۴۹۱	چون بربت و چون چغانه دیدم
۴۹۲	گردِ پیموده
۴۹۳	کوزهٔ خاموشِ درون
۴۹۴	شنیدن میبیند
۴۹۶	شنیدن سازِ خود
۴۹۷	چیستی سه‌تار
۴۹۸	زخمه پای بسته، و پی بسته
۴۹۹	رود کهن و مهین
۵۰۱	راست و ناراستِ خنیا
۵۰۲	درنگ بر ماند
۵۰۴	خورش خنیای جهان
۵۰۵	خنیا به پردهٔ آرنده
۵۰۶	خرکِ آدمی

۵۰۷	خانه‌کردنِ در خود
۵۰۸	جهان انسان شد و انسان جهانے
۵۰۹	جامهٔ خنیا
۵۱۰	تو رودے میشوی
۵۱۱	بی خویشی خنیاگر
۵۱۲	بهرهٔ بساواپی از خنیا
۵۱۳	آورده‌ای، بر آستانِ آورنده‌ای
۵۱۴	هنرِ در دم، به زمینِ زندگی
۵۱۵	تاریخ جدایی، و غلتهای آواز
۵۱۷	لرزهٔ ورجاوندِ خنیا
۵۱۸	آشکاری و آشکارگری خنیا
۵۱۹	هستی گزارندهٔ نیستی
۵۲۰	لالای نغمه

Adagio

راه‌نمای کار با این نامه

سه‌تارآموز گرامی، این نامه که دفتر نخست آن پیش رو ست، چنین می‌گیرد که شما سه‌تارنوازه نورا اید، و راهی را می‌جوید که با روند سنجیده و تا می‌شود کوتاه، شما را از پایه نوآموزی، تا مرزهای سرزمین آفرینش در دم^۱ به پیش برد. بنیاد کار این نامه نهاده بر این باور است که در آن راه به سه توشه نیاز است: توانایی نواختن، دانش خنیا، و بینش خنیا. امید است که این دفتر شما را به بهره‌ای از این هر سه توشه برساند و اگرچه نگاه و خواست نامه - خواه ناخواه - به راه پیش رو سوبه و رنگ می‌دهد، اما بتواند دنباله‌روی را به بایسته‌ترین اندازه که کمترین اندازه است بکاهد؛ و نیز بتواند پرسشها و پژوهشهای نویی را درباره خنیا و فرهنگ ایران برایتان پیش کشد.

سی‌پاره را یک بخش بزرگ میانی ست و دو دیباچه و یک گشایش و سی اندرز و یک پیوست.

دیباچه یکم همین بخش است، که راه‌نمای چند و چون کار با این دفتر است. دیباچه دوم به برخی اندیشه‌های پایه‌ای می‌پردازد، که بنیاد کار بر آنها ست. و همچنان که در آغاز آن بخش آمده، سه‌تارآموز را نیازی به خواندن آن نیست؛ دیباچه دوم بیشتر بکار آموزگاران می‌آید، و نیز خودآموزان.

^۱ آفرینش در دم: به آن، بداهه‌پردازی یا بداهه‌نوازی می‌گویند.

گشایش، پس از دیباچه دوم است و نخستین دانستنیهای نواختن را در بر میگیرد، که نیک آموختنشان برای گذر به بخش بزرگ میانی بایسته است.

بخش بزرگ میانی، در سه بخش است:

گوشه‌ها در (۱۸ + ۱۲) ۳۰ پاره،

آموزه‌های مهین در ۱۷ پاره،

خموشی شناسی در ۱۳ پاره،

بخش پایانی سی اندرز نامیده شده است و در برگزیده سی خرده پاره در زمینه‌های گوناگون است.

با این شمار، همه نامه میشود سه سی پاره.

و پیوست، نواخته گوشه‌ها و نمونه‌ها ست، با سه شیوه: نواخت با سه تار سیمین،

سه تار ابریشمین، و نواخت به همراه واکاوی گوشه‌ها بگفتار، با سه تار ابریشمین.

گوشه‌ها

هر پاره این بخش گوشه‌اے ست از دستگاه شور، که در برگزیده آوانویسی گوشه و نیز آموزه‌های آن است. نیمه از آن آموزه‌ها راهنمایی‌هایی ست در چگونه نواختن و نیمه در چگونه نواختن - که لغزشهای پیش رو نام گرفته است. با خواندن موموی آموزه‌ها و پس از بارها شنیدن سرورز^۲ و راهنمایی‌هایش (از نواخته‌های پیوست)، گام بگام و برابر دستور پیش روید. برای نواختن بهتر و دریافت گسترده‌تر، شنیدنیهای دیگرے نیز از نواخته‌های استادان سه تارنوازی به پیشنهاد آمده است^۳. بکشید آنها را اندک اندک گرد آورید، و آنچه‌انکه در پاره چگونه شنیدن خواهید خواند، به آنها گوش بسپارید.

۱ اینکه گوشه چیست را بزودی خواهید دانست؛ و همچنین است درباره دستگاه. در اینجا همین بس که بیانگارید گوشه نواخته‌اے ست کوتاه پیرامون یکی دو سه دقیقه، و دستگاه گردآوردے ست از چندین گوشه.

۲ سرورز: سرمشق

۳ این شنیدنیها را در تارنمای پشتیبان نامه: www.xonyaa.com می‌یابید.

آموزه‌های مهین

هر پاره از آموزه‌های مهین ویژه یک زمینه کلان (مهین) از آموزه‌های سه‌تارنوازی است - مانند ریخت و اندازه ناخن، کوک، چگونگی خودآموزی، ریخت پنجه چپ، و ... خواندن پاره‌های این بخش می‌تواند پشت هم نباشد و بسته به نیاز می‌توانید هر کدام را هر زمان بخوانید؛ این پاره‌ها وارون پاره‌های بخش پیش‌پیش‌نیاز و پشتیبان یکدیگر نیستند.

خموشی‌شناسی خنیای ایرانی

این بخش به شناخت لایه‌ای از خنیای ایرانی یا بگویم به لایه‌ای از شناخت خنیای ایرانی می‌رسد. در آنجا دریچه‌ای به خنیاشناسی گشوده شده که چشم‌انداز تازه‌ای ست به شناخت آوا از پنجره خاموشی. امیدوارم که از این چشم‌انداز، سه‌تارآموز با ژرفای خنیای ایرانی رفته رفته آشنا تر گردد. خنیاشناسی بهره‌های گوناگون خنیا را می‌پژوهد، که از آن میان یکی، آبشخورها و ریشه‌های میتوی خنیا ست؛ و پاسخ ست به این پرسش که: خنیاگر بهنگام آفرینش در چه گاهان^۱ و درونه‌ای بسر میبرد. خنیا در اینجا همان رویه آواگین گاهان بی‌روی^۲ است. از سر این خواسته، آنچه به این دفتر آمده است، کاوش در ژرفای خموشی ایرانی ست؛ که خنیای ایرانی رویه آواگین آن خاموشی ست. آن خموشی همچون خاک پاک و پالوده‌ای ست، که نغمه‌های پُر جهان و پُر زندگی خنیای ایرانی در آن خاک و از آن خاک ریشه و شاخسار میگیرد. کاوش در این زمینه سه‌تارآموز را به راهی میبرد که از چشم‌انداز آن خنیا باش‌گاه ست از برای درون‌بانی^۳ و درون‌بینی^۴ و نیز برون‌بینی. من به ایرانی بودن آن راه انگشت مینهم و بر آن ام که کاریزها و چشمه‌های بس پرآبی در آن خاک هست و می‌تواند

۱ گاهان: حال (و نیز احوال)، اوقات

۲ بی‌روی: بی‌رنگ و بانگ و ریخت و مزه و گرمی و سردی؛ بی‌صورت

۳ درون‌بانی: مراقبه

۴ درون‌بینی: تأملات

SI PĀRE

On Setār Learning

and
the *Meta-Musics* of Iranian Music

Hesāmoddin Jafari

ISBN : 978-964-165-288-5

9 789641 652885

Moin Publication